

VAKKENVULLEN OF ZAKKENVULLEN

Bij de beantwoording van de vragen 1 tot en met 6 moet je soms gebruikmaken van de informatiebronnen 1 tot en met 3 in de bijlage.

Michel, 16 jaar oud, is blij. Hij heeft een baantje gekregen bij een supermarkt. Trots laat hij de arbeidsovereenkomst aan zijn moeder zien. Maar die is niet zo blij. Geld verdienen is leuk, maar dit jaar moet Michel ook eindexamen vmbo doen.

- 1p ○ 1 Voor Michel is geld verdienen niet de enige reden dat hij gaat werken.
→ Noem nog een andere reden, behalve geld verdienen, waarom Michel wil gaan werken.

Moeder laat zich overtuigen door Michel. Ze vindt het goed dat hij gaat werken, onder de voorwaarde dat hij zijn schoolwerk niet verwaarloost. Samen gaan ze de arbeidsovereenkomst bekijken.

- 1p ● 2 *Gebruik informatiebron 1.*
"Michel, je hebt geknoeid!" zegt moeder. "Er zit een vlek op de arbeidsovereenkomst. Kijk, hier bij artikel 2! Welk woord stond daar?"
Welk woord is er verdwenen onder de inktvlek?
A bepaalde tijd
B onbepaalde tijd
C onregelmatige tijd
D vaste tijd

- 2p ○ 3 *Gebruik informatiebronnen 1 en 2.*
"Laten we eens kijken wat je gaat verdienen. Je werkt normaal op vrijdag van 17.00 tot 20.00 uur. Op zaterdag werk je van 9.30 tot 19.00 uur, met een half uur verplichte middagpauze", zegt moeder.
→ Hoeveel gaat Michel bruto in totaal verdienen op vrijdag en zaterdag?
Laat de berekening zien.

- 1p ○ 4 *Gebruik informatiebron 3.*
Moeder zegt dat de afgesproken werktijden in strijd zijn met de regels uit de Arbeidstijdenwet.
→ Heeft moeder gelijk? Zo ja, welk onderdeel van de werktijden van Michel is in strijd met een regel uit de arbeidstijdenwet?

- 2p ○ 5 *Gebruik informatiebronnen 1 en 2.*
Michel ziet het helemaal zitten en zegt. "Binnenkort houd ik veel meer over en in 2005 wordt mijn brutoloon per uur nog hoger dankzij de nieuwe CAO. Mijn koopkracht zal groter worden."
→ Hoe hoog wordt voor Michel het brutoloon per uur in 2005? Laat de berekening zien.

- 2p ○ 6 Moeder zegt: "Of in 2005 jouw koopkracht groter wordt, valt nog te bezien. Jouw koopkracht zal alleen maar stijgen als ... (1) ... kleiner is dan ... (2) ..."
→ Welke woorden moeten ingevuld worden bij (1) en bij (2)? Kies uit de volgende mogelijkheden: de inflatie / de rente / de heffingskorting / jouw loonstijging.

VAKKENVULLEN OF ZAKKENVULLEN

informatiebron 1 De arbeidsovereenkomst

Supermarkt Smolders, hierna aan te duiden als werkgever, en Michel van Dorp, hierna aan te duiden als werknemer, geven hun arbeidsverhouding vorm met de volgende artikelen van deze arbeidsovereenkomst.

Artikel 1: Functie

De werknemer treedt in dienst in de functie van (aankomend) parttime medewerker vulploeg. Conform de functie is de medewerker ingeschaald in functiegroep 1 van de C.A.O. voor het levensmiddelenbedrijf. Werknemer verplicht zich die opdrachten te zullen uitvoeren die door werkgever redelijkerwijs kunnen worden verlangd, overeenkomstig de toepasbare C.A.O.

Artikel 2: Duur van de overeenkomst

Deze arbeidsovereenkomst wordt aangegaan voor ijd. Zij vangt aan op 23-04-2004, terwijl zij van rechtswege eindigt op 21-04-2005. Tussentijdse beëindiging is zowel voor werkgever als werknemer mogelijk. Als één van de twee partijen niet kan of wil instemmen met tussentijdse beëindiging, is eventueel toestemming nodig van de directeur van het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI).

Er geldt een proeftijd van één maand.

Artikel 3: Beloning en arbeidstijden

1. Voor de arbeid ontvangt de werknemer loon ten bedrage van € 2,62 per uur bruto.
2. De maximale werktijd bedraagt 12 uren per week. Soms kan de werkgever aan de werknemer verzoeken meer uren te werken. Beloning van deze uren zal plaatsvinden naar de regels van de toepasbare C.A.O.
3. De C.A.O. voor het levensmiddelenbedrijf is van toepassing.

Partijen zijn deze arbeidsovereenkomst aangegaan op 22 april 2004 te Veendam.

Werkgever:

Werknemer:

E. Smolders

M. van Dorp

E. Smolders
Supermarkt Smolders B.V.

M. van Dorp

informatiebron 2 Uit de CAO voor het levensmiddelenbedrijf

Artikel 8: BIJZONDERE UREN

1a. Aan de werknemer wordt voor elk gewerkt uur een toeslag gegeven van:

maandag tot en met vrijdag:	zaterdag	zondag
tussen 20.00 en 21.00 uur: 33 1/3%	tussen 18.00 en 24.00 uur: 50%	tussen 0.00 en 24.00 uur: 100%
tussen 21.00 en 06.00 uur: 50%		

1b. De toeslag wordt gegeven in geld.

Artikel 22: LOONAANPASSINGEN

1a. Per 1 juli 2004 worden de bruto contractlonen met 2,5% verhoogd.

1b. Per 1 januari 2005 worden de bruto contractlonen met 1,5% verhoogd.

informatiebron 3 Uit de arbeidstijdenwet: jongeren van 16 en 17 jaar

Minimum rusttijden:	
- dagelijkse rust	12 uur
- in elk geval tussen	22.00-6.00 uur of 23.00-7.00 uur
- wekelijkse rust	36 uur per periode van 7x24 uur
Maximum arbeidstijden:	
- per dienst	9 uur
- per week	45 uur
- per vier weken	160 uur, gemiddeld 40 uur/week
Pauze:	
- bij arbeid > 4,5 uur	½ uur aaneengesloten
- bij arbeid > 8 uur	1 uur, waarvan ½ uur aaneengesloten

GEEF ZE VAN KATOEN!

Bij de beantwoording van de vragen 7 tot en met 14 moet je soms gebruikmaken van de informatiebronnen 4 en 5 in de bijlage.

Aan het woord is François Traoré. Hij is vakbondsman van de katoenboeren in Burkina Faso, een Afrikaans ontwikkelingsland dat veel katoen exporteert. Hij reageert op de sterk dalende wereldmarktprijs van katoen.

François Traoré:

Onze boeren zijn de wanhoop nabij. Vorig jaar ontvingen Amerikaanse katoenboeren bijna vier miljard dollar aan subsidies. Maar niet alleen de VS, ook de EU geeft subsidies aan katoenboeren. Per kilo geeft de EU zelfs nog meer dan de VS. Hierdoor kunnen onze boeren nauwelijks overleven.

- 1p ● 7 Subsidies aan katoenboeren beïnvloeden de wereldmarktprijs. Subsidies aan Amerikaanse katoenboeren beïnvloeden de wereldmarktprijs echter méér dan subsidies aan Europese katoenboeren. Wat is daarvoor de verklaring?
- A Vanuit Amerika is de vraag naar katoen groter dan vanuit de EU.
 - B Vanuit Amerika is de vraag naar katoen kleiner dan vanuit de EU.
 - C Vanuit Amerika is het aanbod van katoen groter dan vanuit de EU.
 - D Vanuit Amerika is het aanbod van katoen kleiner dan vanuit de EU.
- 1p ○ 8 → Geef een mogelijke oorzaak waarom de subsidie per kilo katoen aan Europese katoenboeren groter is dan aan Amerikaanse katoenboeren.

François Traoré:

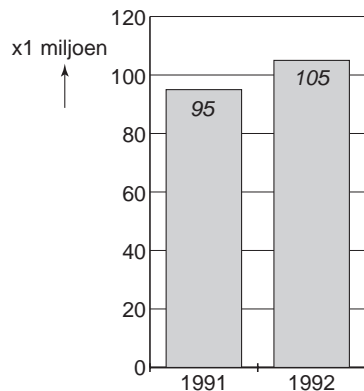
Katoen is alles in Burkina Faso. De arbeid van tweehonderdduizend boeren en hun families is goed voor driekwart van de exportinkomsten van het land.

- 1p ○ 9 *Gebruik informatiebronnen 4 en 5.* Sinds 1994 is de productie van katoen in Burkina Faso meer dan verdubbeld. Toch is de exportopbrengst gedaald. In 1994 bracht de export van katoen \$ 95.673.600 op voor Burkina Faso.
- Hoeveel is de exportopbrengst van katoen in 2002 in Amerikaanse dollars? Geef de berekening.

Francois Traoré:

We hebben eigenlijk al lang problemen. Ik heb hier een oude grafiek over de jaren 1991 en 1992. De waarde van de export van katoen was in 1992 in vergelijking met 1991 gestegen. De hogere prijs van de katoen leidde toen tot een waardestijging van de export van \$ 15 miljoen.

Waarde van de uitgevoerde katoen van Burkina Faso in miljoenen dollars

- 1p ● 10 Wat betekent dat voor de afzet van de katoen?
De afzet van katoen in 1992 is ten opzichte van 1991
- A gedaald.
 - B gelijk gebleven.
 - C gestegen.
- 1p ○ 11 → Noem een methode om de prijzen van grondstoffen, zoals katoen, te kunnen stabiliseren.

Francois Traoré:

Veel westerse landen beschermen de productie in hun eigen land. Naast subsidies doen westerse landen dat veelal door invoerrechten te heffen op producten uit ontwikkelingslanden. Het gaat dan vooral om bewerkte producten.

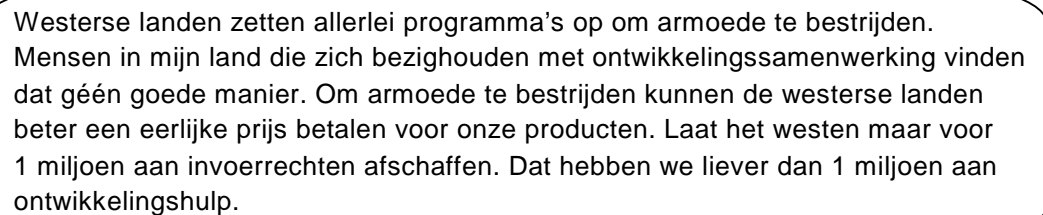
Gebruik informatiebron 5.

- 1p ○ 12 → Hoeveel procent van de totale katoenproductie in 2002 werd in datzelfde jaar in Burkina Faso zelf verwerkt?
Geef de berekening en rond af op 1 of 2 decimalen.

Gebruik informatiebron 5.

- 1p ● 13 Hoe groot was de voorraad katoen (in 1.000 kg) in Burkina Faso aan het eind van 2002?
- A even groot als de beginvoorraad van 35.878
 - B groter dan de beginvoorraad van 35.878
 - C kleiner dan de beginvoorraad van 35.878

François Traoré:

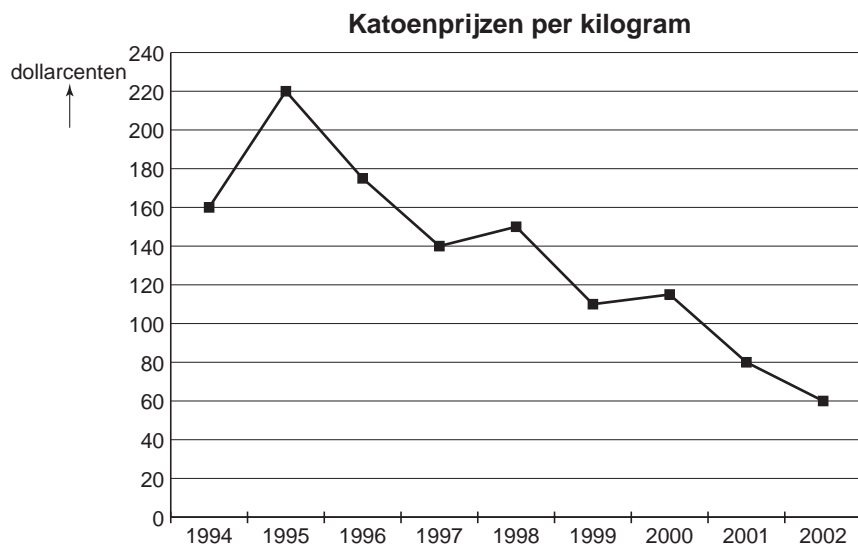

Westerse landen zetten allerlei programma's op om armoede te bestrijden. Mensen in mijn land die zich bezighouden met ontwikkelingssamenwerking vinden dat géén goede manier. Om armoede te bestrijden kunnen de westerse landen beter een eerlijke prijs betalen voor onze producten. Laat het westen maar voor 1 miljoen aan invoerrechten afschaffen. Dat hebben we liever dan 1 miljoen aan ontwikkelingshulp.

- 1p ○ 14 Westerse landen geven liever ontwikkelingshulp dan dat ze invoerrechten afschaffen.
- Geef, **vanuit het westen geredeneerd**, een argument voor het geven van ontwikkelingshulp voor een even groot bedrag, in plaats van het afschaffen van invoerrechten.

GEEF ZE VAN KATOEN!

informatiebron 4 Wereldmarktprijs voor katoen

informatiebron 5 Katoencijfers van Burkina Faso

(<i>× 1000 kilogram</i>)						
jaar	begin voorraad	productie	import	verwerkt in eigen land	export	eind voorraad
1994	10.872	61.970	0	5.436	59.796	7.610
1995	7.610	63.927	0	5.436	58.926	7.176
1996	7.176	88.498	0	5.436	78.278	11.959
1997	11.959	138.074	0	5.436	119.592	25.006
1998	25.006	119.592	0	5.436	114.156	25.006
1999	25.006	109.807	0	1.087	113.069	20.657
2000	20.657	114.156	0	1.087	113.069	20.657
2001	20.657	157.644	0	1.087	141.336	35.878
2002	35.878	152.208	0	1.088	152.208

GOEDE TIJDEN, SLECHTE TIJDEN

Bij de beantwoording van de vragen 15 tot en met 19 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 6 in de bijlage.

In de economieles heeft klas 4 vmbo het over 'goede en slechte tijden' in de economie. Petra vertelt dat haar vader al jaren bij Kweko BV werkt, een bedrijf dat zaden opkweekt tot plantjes. Vroeger was het in alle opzichten een bloeiend bedrijf. De laatste jaren gaat het een stuk minder. De Amerikaanse onderneming MultiPlant koopt het bedrijf op, samen met nog zeven andere, soortgelijke kwekerijen. Eén van de acht bedrijven wordt uitgebreid tot hoofdvestiging, van de andere zeven worden er drie gesloten.

1p ● 15 In welke sector werkt de vader van Petra?

- A primaire sector
- B secundaire sector
- C tertiaire sector
- D kwartaire sector

De plannen van MultiPlant moeten leiden tot een vermindering van de totale kosten bij de overgebleven vijf kwekerijen.

2p ○ 16 → Noem twee verschillende voorbeelden van kosten die bij de overgebleven kwekerijen kunnen verminderen.

2p ○ 17 Kweko BV is één van de drie kwekerijen die dicht gaan. Een aantal werknemers wordt overgeplaatst naar de hoofdvestiging. Voor andere werknemers wordt ontslag aangevraagd. De totale productie blijft gelijk. Dat betekent dat bij de overgebleven kwekerijen de totale werkgelegenheid zal ... (1) ... en de arbeidsproductiviteit zal ... (2)
→ Neem (1) en (2) over op je antwoordblad en schrijf de juiste woorden daarachter. Kies uit: toenemen / afnemen / gelijk blijven.

Petra's vader krijgt een brief waarin staat dat hij ontslagen zal worden. De Amerikaanse onderneming wil geen sociaal plan opstellen voor de afvloeiing van ontslagen werknemers. De vader van Petra informeert bij zijn vakbond of hij in aanmerking komt voor een afvloeiingsvergoeding volgens de 'kantonrechtersformule'. Op 10 januari 2004 wordt hij 52 jaar en werkt hij precies 12 jaar onafgebroken bij Kweko BV. Het laatstgenoten loon bedraagt € 2.600 bruto per maand.

Gebruik informatiebron 6.

2p ○ 18 → Hoeveel zou Petra's vader volgens de kantonrechtersformule krijgen aan bruto afvloeiingsvergoeding? Laat de berekening zien.

Gebruik informatiebron 6.

Petra leest de tekst van de kantonrechtersformule en zegt: "Dienstjaren van oudere werknemers tellen zwaarder mee in de berekening. Dat vind ik oneerlijk tegenover de jongere collega's." Petra's vader is het niet met haar eens. Hij zegt: "Het is logisch dat oudere werknemers bij ontslag een betere vergoeding ontvangen dan de jongere collega's."

1p ○ 19 → Met wie ben jij het eens: met Petra of met haar vader?
Geef een argument voor je standpunt.

GOEDE TIJDEN, SLECHTE TIJDEN

informatiebron 6 De kantonrechtersformule

Voor de berekening van de afvloeiingsvergoeding wordt de **diensttijd** afgerond op **hele jaren**.

Voor elk gewerkt jaar wordt één bruto maandloon vergoed.

Dienstjaren in de leeftijd van 40 **tot** 50 tellen voor 1½ .

Elk dienstjaar **vanaf** de leeftijd van 50 telt voor 2.

MET HET CONSUMENTENPRIJSINDEXCIJFER IN DE WEER

Bij de beantwoording van de vragen 20 tot en met 23 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 7 in de bijlage.

De leerlingen van klas 4T6 maken een toets. Hun docent, meneer Dijkema, heeft een schoolonderzoek gemaakt over het consumentenprijsindexcijfer. Hij heeft een overzicht 'Wegingsfactoren ConsumentenPrijsIndexcijfer' als informatiebron toegevoegd. Nancy van Doormalen begint aan de toets.

Gebruik informatiebron 7.

- 2p ○ **20** Uit het overzicht valt af te lezen dat er tussen december 2002 en januari 2003 op bijna alle onderdelen sprake was van een stijging van het prijspeil. Nancy ziet dat de groep 'kleding en schoeisel' een uitzondering vormde.
→ Met hoeveel procent is de prijs van 'kleding en schoeisel' in januari 2003 gedaald ten opzichte van december 2002?
Laat de berekening zien en rond het antwoord af op 1 decimaal.
- 1p ○ **21** → Geef een verklaring waarom 'kleding en schoeisel' juist in de maand januari 2003 goedkoper werd.

Gebruik informatiebron 7.

- 1p ○ **22** Uit de informatie blijkt dat de prijs van 'vervoer' minder was gestegen dan de 'betalingen aan de overheid'. Toch heeft de prijsverhoging voor 'vervoer' meer invloed op het budget van een gemiddeld gezin dan de stijging van de 'betalingen aan de overheid'.
→ Geef hiervoor de verklaring.
- 1p ○ **23** Nancy en Josette praten nog even na over de laatste vraag van de toets: "Is de koopkracht in januari 2003 met 0,5% gedaald ten opzichte van december 2002?"
"Wat heb jij daar geantwoord?", vraagt Josette.
Nancy zegt dat ze 'ja' heeft geantwoord, want, zegt Nancy, dat zie je aan het inflatiecijfer. Josette zegt dat ze 'nee' heeft geantwoord.
→ Wie heeft gelijk, Nancy of Josette? Verklaar je antwoord.

Dit was de laatste vraag van het schriftelijk deel.

MET HET CONSUMENTENPRIJSINDEXCIJFER IN DE WEER**informatiebron 7**

Wegingsfactoren ConsumentenPrijsIndexcijfer		dec. '02	jan. '03	verandering in procenten
inflatiecijfer		108,1	108,6	0,5
Voedingsmiddelen	11.082	110,8	111,5	0,6
Alcoholische dranken en tabak	3.072	113,6	114,9	1,1
Kleding en schoeisel	6.409	102,4	91,7
Huisvesting, water en energie	21.810	110	111,1	1
Stoffering, huishoudelijke apparatuur	7.139	110,4	111,1	0,6
Gezondheid	599	106,1	106,3	0,2
Vervoer	12.121	105,2	107,5	2,2
Communicatie	3.643	101,1	101,7	0,8
Recreatie/cultuur	11.471	105	106,2	1,1
Onderwijs	106	117,8	117,8	0
Hotel, café, restaurant	4.425	113,5	114,1	0,5
Diverse goederen	10.161	110,4	112,2	1,6
Betalingen aan de overheid	3.383	104,3	107,7	3,3
Consumptie in het buitenland	4.579	106,6	106,7	0,1
som van de wegingsfactoren	100.000			

bron: CBS